

Att med fokusgrupper precisera det interdisciplinära samarbetets svårigheter och hinder

Inga-Britt Lindström, Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter och
Monica Hane och Bengt-Åke Wennberg, Samarbetsdynamik AB

Inbjudan till ett forskningsprojekt

Det finns alltid en organisatorisk gränsdragning mellan olika yrkes- och arbetsområden. Hur väl denna än görs kan det i samarbetet över gränserna uppstå hinder och missförstånd som medför försämrad kvalitet och bristande effektivitet i insatserna. Man kan i praktiken observera sådana problem genom de många enskilda fall som ”hamnar mellan stolarna”. Dessa svårigheter finns inom alla arbetslivets områden. Vi kommer emellertid i just detta forskningsprojekt att fokusera på de problem som finns inom den kommunala hälso- och sjukvården.

Det låter i många resonemang som att dessa olägenheter lätt skulle kunna lösas genom ett ”bättre samarbete”. Omvärlden kan tolka dessa uttalanden som att det är de anställda själva som av någon anledning inte vill eller kan samarbeta trots att detta i princip vore möjligt. De anställda kan också anklagas för försummelse. Man gör därmed ett komplext organisations- och ledningsproblem till ett personligt problem för dem som är berörda. Ett flertal studier som gjorts av Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter (FSA) visar att detta är olämpliga förklaringar. Dessa förklaringar bidrar i sig till en försämrad arbetsmiljö.

Vårt intresse i just detta projekt bottnar i att den arbetsterapeutiska verksamheten är starkt beroende av ett väl fungerande interdisciplinärt samarbete för att arbetsterapeuters interventioner skall få full effekt. När det man strävar efter, och vet vore möjligt att åstadkomma, hindras eller till och med omintetgörs av andra aktörers ingripanden eller brist på ingripanden upplever arbetsterapeuterna stor frustration. Denna frustration har visat sig vara en stor hälsorisk. Den är emellertid också en signal på att vården inte har den kvalitet som den skulle kunna ha inom ramen för de resurser som redan finns.

FSA har under flera år genomfört ett stort antal studier på detta tema för att komma till rätta med sina medlemmars arbetssituation och arbetsmiljöproblem. Dessa studier

har nu lett fram till en precisering av ett antal samarbetsfrågor, som man ser som angelägna att komma till rätta med. Även om dessa är knutna till arbetsterapeuternas arbetsfält så verkar de ha stora principiella likheter med aktuella samarbetsfrågor inom hela hälso- och sjukvårdens område.

FSA har nu initierat ytterligare en studie för att fördjupa kunskapen om några av dessa fenomen och mer i detalj precisera de existerande samarbetsproblemens karaktär. Vi tror att denna studie med fördel skulle kunna breddas och bli av värde för en betydligt större krets både genom sitt innehåll och genom sin metodik.

Vi menar således att den allmänna kunskapen om det interdisciplinära samarbetets natur behöver öka. De svårigheter som anställda i vården upplever måste belysas bättre än som nu är fallet. Kunskapen på området skulle inte bara behöva utvecklas på bred front. Den skulle också behöva samlas av någon relevant institution så att genomförda studier i olika delar av vård och omsorg kan ge kraft och relief åt varandra.

Utgångspunkten för detta projekt är att den professionella aktör som drabbas av samarbetsproblem upplever sina insatser som ”meningslösa droppar i havet”. Mycket av det man gjort rinner ut i sanden. Man får anstränga sig allt hårdare för att upprätthålla sin professionella heder och sin egen professions etik. Detta är oönskat både ur hälso- och effektivitetssynpunkt.

Med ett interdisciplinärt samarbete menar vi ett samarbete där insatser och ansvar inte kan delas upp en gång för alla. Insatser och ansvar kan heller inte formuleras i en fast plan. Den mest relevanta insatsen av en aktör är beroende av andra aktörers agerande och de unika förhållanden som gäller i varje enskilt fall. Vad som är verksamt ena gången och för en patient är inte lika lämpligt för en annan patient även om de yttre förhållandena kan verka lika. Processen är dynamisk och patienters behov och beredskap att samarbeta kan också växla över tid. Kvaliteten på vården är därför beroende av de överväganden som varje professionell aktör – var för sig och tillsammans med andra – löpande gör i det enskilda fallet och i varje situation.

Den studie som nu har påbörjats av FSA prövar två tänkbara orsaker till de samsarbetsfriktioner som uppstår i samarbetet över ansvars- och organisationsgränser. Den ena är att själva meningen med arbetsterapeutens intervention missas eller misstolkas av kolleger och medaktörer. Dessa kan inte förstå vilka överväganden som gjorts och kan därför inte ta vara på och följa upp interventionen på ett bra sätt. Den andra är att arbetsterapeuten ställer krav och förväntningar på övriga i systemet som är orealistis-

ka och för dessa aktörer inte möjliga att uppfylla. Sådana krav kan ställas i de bästa avsikter och utifrån arbetsterapeutens välgrundade professionella ambition och etik.

Studien utgår således från att det snarare är ett gemensamt kunskapsproblem än ett organisationsproblem som skall belysas. Om man kunde åstadkomma en förbättrad och tvärprofessionell kunskapsplattform för de besvär och vårdproblem fallen handlar om så skulle sannolikt de berörda själva kunna lösa upp friktionerna.

Vi tror att samma grundproblem finns inom de flesta områden i vården. För att komma fram till en sådan, för flera professioner förenlig kunskapsplattform, krävs en kreativ dialog mellan respektive yrkesföreträdare. Denna är uppenbarligen inte så lätt att åstadkomma och i projektets färdriktning ligger också att utforska vad som hindrar och försvårar sådana aktiviteter.

FSA har som start för denna dialog utarbetat femton exempel. Dessa är inlämnade av yrkesverksamma arbetsterapeuter inom den kommunala hälso- och sjukvården. De beskriver ett antal vanliga tillfällen då arbetsterapeuter upplever frustration över att deras insatser och kunskaper inte följs upp och kan bli nyttiggjorda av andra aktörer.

Dessa femton exempel har därefter bearbetats i en mindre arbetsgrupp för att också tydliggöra hur exemplen är kopplade till arbetsterapeuters kunskapsbas och professionella ambitioner. De har avslutningsvis tematiserats med utgångspunkt från arbetsterapeuters yrkesparadigm. Vi menar att de därför kan fungera som underlag för en kreativ dialog över yrkesgränserna inom denna gren av vård och omsorg.

Genom samtal vill vi nu utforska i vad mån det finns grundläggande skillnader mellan aktuella yrkesgrupper i synen på dessa exempel. Sådana samtal kan därutöver visa i vad mån de praktiska förutsättningar inom vilka man tvingas agera, kan innebära risk för att olika personalkategorier i praktiken motverkar varandra snarare än samverkar.

Vi inbjuder nu flera institutioner och arbetsplatser att ta del av studiens nästa steg. Nästa steg består av att FSA bjuder in grupper av kolleger inom andra yrken på några platser i landet kring samtal om dessa fallbeskrivningar. Genom dessa samtal hoppas vi att skillnader och likheter mellan de olika aktuella aktörernas arbetsvillkor och kunskapsplattformar skall kunna synliggöras.

Vi använder samma arbetssätt för detta nästa steg som i tidigare studier – nämligen fokusgrupper. Dessa fokussamtal kommer att ledas och dokumenteras av Samarbetsdynamik AB. Precis på samma sätt som i tidigare studier kommer dokumentationen att bearbetas inom fokusgruppen tills alla deltagare finner att den kan göras publik och är en sakligt korrekt spegling av det samtal som fördes.

Vi ser nu gärna att fler intressenter ansluter sig. Detta kan ske på en mängd olika sätt beroende på önskemål och ambition. Man kan förslagsvis ”hänga på” med egna yrkesgrupper där samtalen kan vara del av pågående kompetensutvecklingsaktiviteter och vidareutveckling av den egna vården. Man kan också genomföra parallella och liknande projekt. Vi kan dessutom skapa speciella samarbetsformer med vilka andra intressenter kan ges möjlighet att följa projektet, ta del av dess metodik och diskutera dess resultat.

Intresserade kan ta kontakt med Samarbetsdynamik AB för ytterligare information.

Ölsdalen 20 april 2007

SAMARBETSDYNAMIK AB

Inga-Britt Lindström
Förbundsordförande
Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter

Monica Hane och Bengt-Åke Wennberg.
Samarbetsdynamik AB

©Samarbetsdynamik 2007